

Bytí a zjevnost

Patočka má za to, že „k tomu, aby se něco zjevovalo, je zapotřebí, aby se to zjevovalo, objevovalo někomu“ (str. 162). Nechme nyní na chvíli stranou, že Patočka od sebe dost přesně neliší zjevování (se) a ukazování (se). Tažme se zatím na něco jiného: může něco opravdu „být“, aniž by se to jakkoli zjevovalo či ukazovalo? Žijeme přece ve světě, kde se všechno nějak ukazuje či vyjevuje (snad můžeme aspoň tolik předpokládat). I když připustíme, že takové sebevyjevování či sebeukazování nemusí v sobě nutně zahrnovat úplně všechno, tj. že se některé „věci“ (skutečnosti) mohou ukazovat či vyjevovat jen částečně, jen po některé stránce a jen v něčem, ale nikoli jako celek a po všech stránkách, přece je tu velmi závažná otázka, zda je součástí či složkou „bytí“ i něco, co se ukázat nebo vyjevit ani nemůže (nejen, že se tu a tam neukazuje nebo nevyjevuje). Kdysi byla vyslovena zásada, že „esse est percipi“, tj. být znamená být vnímán; tomu přece nemusíme nutně rozumět jako popření nebo alespoň zpochybnění bytí samého, ale jen jako hypotéze, že každé bytí bytostně přesahuje jakékoli sebevyjevování, takže o tom bytí (nebo o té stránce či složce bytí), která je nevnímátná, prostě nemůžeme důvodně tvrdit, že „jest“. (Takový je „měkčí“ výklad onoho výroku; myšlenka fenomenologické redukce je tomu přece velmi blízko.) Avšak i v tomto případě se musíme tázat: je-li nějaké bytí (nebo něco z nějakého bytí) principiálně nezjevné, tj. nevyjevitelné nikomu a ničemu, v čem pak spočívá ono nezjevné a nevyjevitelné bytí? Čím je a čím může být bytí ve své nezjevnosti? Ve své nevyjevitelnosti?

První, co mi napadá, je třeba nějaká (hypotetická) fyzikální částice, o které fyzici mluví jako o „virtuální“. Ovšem je možno o virtuální částici prohlásit, že „jest“? V jakém smyslu může něco „být jsoucí“, byť jen „virtuálně“? Mimo pochybnosti je zřejmé, že je třeba se zabývat právě tzv. „virtualitou“. Jak vlastně může souviset virtualita a nepředmětnost? Může být něco virtuálního nepředmětné, ale eventuálně i předmětné? A naopak?

(Písek, 170128-2.)